

ד' באב תשס"ט, 25.07.09
גיליון מס' 166

פרשת דברים

איכה

מאת הרב שלמה וייס, בני דרום

"וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶל-הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָה"

פרשת דברים פוגשת אותנו כל שנה בסמוך ליום זכרון חורבן בית מקדשנו, ומתוך כך כאשר מגיע בעל הקורא לדברי משה בפרשה: "איכה אשא לבדי טרכחם ומשאכם וריבכם", הוא קורא פסוק זה במנגינה של מגילת איכה, כאילו רצה להזכירנו בתחילת איזה שבוע אנו עומדים. בהמשך הפרשה נשמעים דברי משה על מינוי השופטים הזכורים לנו בהמלצת יתרו. אולם למרבה הפלא יתרו עצמו, כלל לא נזכר בפרשה. "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים...ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת". איפה יתרו מחולל המהפכה המשפטית?

כך גם בהמשך כאשר משחזר משה את סיפור המרגלים: "וישיבו אותנו דבר ויאמרו (המרגלים) טובה הארץ אשר ה' אלוקינו נותן לנו: ולא אביתם לעלות ותמרו את פי ה'..." אין אנו מוצאים בפסוקים כל טענה כלפי המרגלים, בעוד שבפרשת "שלח" המרגלים הם הם האשמים הראשיים? על מנת להתמודד עם שאלות אלו אני מבקש לצטט את דברי המדרש באיכה רבה בדרשת חכמינו את המילה "איכה".

"ר' נחמיה אמר אין לשון איכה אלא לשון קינה, [המד"א ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה (בראשית ג ט)]. ר' יהודה אמר אין לשון איכה אלא לשון תוכחה, [המד"א] איכה תאמרו חכמים אנחנו (ירמיה ח ח)". (איכה רבה (בובר) פרשה א')

במדרש מצטט ר' יהודה פסוק שנראה מתאים לפירושו "איכה תאמרו חכמים אנחנו", אולם מה ראה ר' נחמיה לצטט את הפסוק מבראשית כאשר אומר הקב"ה לאדם-"איכה"? שהרי מעבר לאותיות המשותפות-הניקוד וההקשר שונים לחלוטין - ומה הקשר בין איכה לאיכה?

יתכן לפרש את דברי ר' נחמיה שכאשר אנו פוגשים במציאות קשה הנכפת עלינו יש לנו נטיה להתלונן ולהפנות אצבע מאשימה לכל מיני כיוונים, בא ר' נחמיה ומצטט את דברי ה' לאדם הראשון: "איכה"? מה חלקך במצב, ראה לאן הובלת את המציאות?! אל תשליך את האחריות למצב על אחרים, את האצבע המאשימה עליך להפנות כלפי עצמך.

ברוח זו פונה משה לעם ישראל בהקשר של מינוי השופטים וחטא המרגלים. ניתן להאשים את 12 המרגלים בכל 40 שנות המדבר, ניתן לומר שיתרו הוא האחראי על מינוי השופטים. אולם בתיאורו של משה את המציאות ערב הכניסה לארץ הוא משחזר את האירועים ברוח לקיחת האחריות. לא המרגלים אשמים ולא על יתרו הזכות - זוהי משימה, זוהי אחריות המוטלת על כל אחד ואחד מאתנו.

אנו נוטים להטיל את האחריות של החורבן על הקב"ה, על ירמיהו, על עם ישראל, על האחר אך לא על האני הפרטי.

בא ר' נחמיה ומבאר לנו את המילה "איכה" - בהקשר אסוציאטיבי לדברי הקב"ה לאדם הראשון: "איכה". שאלתו של הקב"ה אל האדם שהשליך את האחריות לחטאו על "האשה אשר נתת עמדי", אמורה להמשיך ולהדהד בראשו - "איכה"! שים לב לאן דירדרת אותך ואת כל המציאות אתך. לאן הובילו מעשי אבותינו בימי בית ראשון ושני את ההיסטוריה של עמנו? לאן מובילים מעשינו שלנו את מציאות חיינו?

אל לנו לשפוט את המציאות ולהטיל את האחריות על החברה בכללה, על אילו המכונים "חילוניים" או על קבוצה כזו או אחרת. עלינו לקחת אחריות להפנות את האצבע כלפי עצמנו. ישאל כל אחד ואחד את עצמו ואת החברה בה הוא חי: "איכה-איינו"? ומתוך כך בע"ה נוכל גם לפעול ולתקן את מציאות חיינו כאן בארץ אבותינו.

הרב שלמה וייס מכהן כרב המושב **בני דרום** מאז שנת תשנ"ט ובמקביל משמש כראש האולפנא באבן שמואל. לפני היותו הרב של בני דרום שימש במשך 9 שנים כראש הישיבה התיכונית "נווה הרצוג" שע"י בני דרום. "אני נשוי ב"ה לענת, יש לנו 9 ילדים טובים, 3 מהם נשואים ומהם זכינו ל-5 נכדים."

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039